Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 41. | Torsdag den 11. Oktober 1888. | 3. Aarg.

Indhold: Breve fra Rigsdagen. — Jesus og Folket. — Landarbejder-Tidende. — Grundtvig og Tscherning om „1866". — De lutherske Kirker og det sociale Spørgsmaal. — Bekjendtgjørelser.

Breve fra Rigsdagen.

I.

Noget af det, som har interesseret Folk mest ved Begyndelsen af denne Rigsdagssamling, er sikkert den Begivenhed, at Hørup er „heldt ud" af Venstres Bestyrelse og Bøtker er sat ind. — Bøtker er en af de Rigsdagsmænd, jeg personlig har staaet meget nær, saa sét fra *den* Side kan jeg kun være tilfreds med hans Ophøjelse. Det er selvfølgelig altid behageligt for en politisk Menigmand at have de store, fremragende, ledende Mænd til personlige Venner. Det er de Høns, under hvis Vinger vi andre, som spæde politiske Kyllinger, søger Skjul mod Uvejret.

Formodentlig vil mange spørge, hvorfor Hørup skulde sættes ud, og hvorfor han netop skulde erstattes af Bøtker. Herpaa giver „Morgenbladet" et Svar, der vistnok er fuldstændig rigtigt. Det henviser nemlig til den store Smørkrig sidste Vinter, og antyder, at Bøtkers politiske Ophøjelse skyldes, dels det Martyrium han maatte gjennemgaa, som den der særlig var Gjenstand for Natursmørvennernes Angreb, dels den Mandhaftighed han viste ved kjækt at gaa over fra Forsvar til Angreb, og anrette et frygteligt Blodbad paa sine jyske Smørfjender. Det er omtrent gaaet Bøtker som i sin Tid Valdemar den Store, som, efter det lumske Overfald i Roskilde, flygtede over til de altid tro Jyder, fremstillede sig med sine Saar for Folket, og rejste dem fra Bræstrup til Horsens, indtil Slaget paa Grathe-Hede, hvor den snedige Kong Svend fældedes af en jysk Bonde, gjorde ham til Danmarks Drot.

Her har vi altsaa den dybe Grund til denne nye Revolution i Venstre. Det er det „gode danske Smør", der har fældet Hørup, og det er Kunstsmørret, der har løftet Bøtker op i den politiske Adelstand. Hørup ligger knust under de velbekjendte danske Smørdritler, og paa en Pyramide af de ovale Kunstsmørbeholdere staar Bøtker med Sejrens Palmer, skuende ned paa sin slagne Fjende.

Men alt dette indeholder for os Rigsdagsmænd en kraftig Lære, nemlig den: *Kunstsmørret hævner.* To af dets Fjender ligger allerede slagne paa Valen, og Enden er vel ikke endda. Jeg er glad ved, at jeg indtog en forsigtig Holdning i denne Sag, thi Tiden har vist, at det at holde paa det gode danske Smør er den visse politiske Død, medens derimod Kunstsmørret er blevet „de Danskes Vej til Ros og Magt." — Saa underlig kan de politiske Tærninger rulle: For et Aar siden syntes det, som om Hørup ved Hjælp af det danske Smør skulde smelte alle Hjærter, og som om Bøtker skulde politisk begraves i en Margarinebeholder. *Nu* er den første kvalt i Natursmørret, medens den sidste rider Sommer i By paa en Kunstsmørfjerding.

Lykken, hun er en underlig Trold,
Hun leger med Folk saa mangefold.

Forøvrigt venter „Morgenbladet" sig meget af det nye Valg. Bøtker synes at sidde inde med Kræfter, der om kort Tid vil forandre den politiske Situation i høj Grad til Gunst for Venstre. Det er ikke alene „den gode Forøgelse af Arbejdskraft", som Bøtker, — i Sammenligning med Hørup, — vil kunne bringe Venstres Bestyrelse, men det er ogsaa „den større Slagfærdighed overfor vore Modstandere", som giver „Morgenbladet" de lyse Forhaabninger. — Jeg vil af ganske Hjærte haabe, at disse Forventninger maa gaa i Opfyldelse, og at det maa vise sig, at vi i Bøtker har fundet „Situationens Mand". Gid Bøtker

maa vise sig at være en ny Tymme Sællandsfar, som, da det kneb for de Danske ovre i England, greb Bøgegrenen, svingede den over sit Hoved, samlede de forsagte Skarer og førte dem til nyt Angreb og endelig Sejr. — Rigtignok har man endnu ikke sporet nogen synderlig Forskrækkelse i Højres Rækker over det nye Valg, — men det kommer nok.

Jeg vil dog minde „Morgenbladet" om en anden gammel Fortælling af Danmarks Historie, som synes mig at passe slaaende til denne Lejlighed. Det var da Kong Frederik den 3die laa paa sin Dødsseng og talte med sin Søn og Eftermand om Fremtidens politiske Opgaver. Saa faldt Talen ogsaa paa Peder Schumacher, den senere saa berømte Statsmand og Politiker, Griffenfeldt, der dengang stod ved Begyndelsen af sin stolte Løbebane. Saa sagde Frederik den 3die til Christian den 5te om denne Mand: „*Gjør en stor Mand af ham, men gjør det langsomt.*" — Men desværre fulgte Christian den 5te ikke dette visse Raad. Han gjorde *hurtigt* en stor Mand af Griffenfeldt, — og saa endte han som en enlig Fange paa Munkholm. — Der ligger heri en Lære, som jeg er vis paa, at „Morgenbladet" med sin dybe Sans for det historiske, vil vide at respektere.

Der er forøvrigt dem der mener, at Venstres Bestyrelse ved den sidste Udrensning endnu ikke er kommen i Besiddelse af den fornødne Dygtighed, Slagfærdighed og Arbejdskraft, men at dette først vilde ske, naar f. Ex. ogsaa Grev Holstein var udrenset, og Kristoffersen sat i Stedet. Men om dette er mere end løse Rygter vil jeg lade staa hen.

Det synes dog ikke, som om det foretagne Valg vil medføre nogen Adspittelse af Venstre. De, som nærmest maatte føle sig brøstholdne ved Valget, synes at gaa ud fra, at der er ingen Grund til at adskilles af saadanne, rent personlige Grunde. Tiden vil vise, om der ligger andet end rent personlige Grunde bagved dette Valg. Man har bemærket, at blandt dem, der var med at styrte Hørup, var de Rigsdagsmænd, som sidste Foraar var længst inde paa Underhandlingerne om Forlig, og man har deraf draget den Slutning, at det nu skulde være Venstrefløjtallets Mening at forsøge en Overenskomst med Højre, navnlig paa Militarismens Omraade. Herom skal jeg intet kunne sige. Men det kan ikke nægtes, at den bojsenske Gruppe aldrig har havt sin Styrke i Modstand mod Militarismen.

Saameget er afgjort, at det er nu den bojsenske Gruppe, der har Ordet. Berg og Hørup og alle de Rigsdagsmænd, der mere eller mindre har sluttet sig til dem, ere foreløbig indskrænkede til at se til. Man har paa den tydeligste Maade lagt for Dagen, at man intet vil have med dem at skaffe. — Det var denne Gruppe, der for et Par Aar siden gjorde sit yderste for at faa en Sammenslutning af Venstre bragt i Stand. Jeg kan ikke skønne andet, end at den nu gjør sit Bedste for at faa splittet det, som man den Gang vilde samle.

Forøvrigt er Rigsdagssamlingen begyndt forholdsvis fredeligt. Det maa nemlig betragtes som et fredeligt Tegn, at Regjeringen ikke straks forelagde den provisoriske Finanslov, hvilket vilde medført dens Forkastelse og Folkethingets Hjemsendelse eller Opløsning. — Nu har Venstre paa egen Haand ryddet den afvejen. Men da Regjeringen, som bekjendt, mener, at den provisoriske Finanslov lever, uagtet den er slaaet ihjel, saa lader den ganske rolig Folkethinget sidde. Hr. Estrup synes saaledes i Aar at være i sin fredelige Sindsstemning. Om det er Kongens forestaaende Jubilæum eller andre Omstændigheder, der bevirker dette, skal jeg lade være usagt.

Jesus og Folket.

(Fortsat.)

Af særlig Interesse er det at undersøge, hvilken Rolle det menige jødiske Folk spillede ved Jesu Korsfæstelse, eller om de overhovedet havde noget med denne Begivenhed at gjøre. Man har fra visse Sider søgt at lægge Hovedskylden for denne Forbrydelse over paa det menige jødiske Folk. En for en Del Aar siden afdød theologisk Professor pegede endogsaa advarende paa „Valgdagen i Jerusalem", da „Folket" valgte Barrabas i Stedet for Jesus. Dette var, mente han, et Bevis paa, hvilke frygtelige Følger Flertalsstyret kunde føre til. — Men vil man have dette Spørgsmaal opredet, saa kommer man til at gaa lidt grundigere til Værks end hin theologiske Professor.

Man vil paa Forhaand kunne sige sig selv, at efter hele den Maade, hvorpaa Folket havde stillet sig til Jesus, efter hele det Forhold, der stadig havde hersket mellem ham og den menige Befolkning, saa er der ikke den ringeste Sandsynlighed for at antage, at Folket har havt nogen særlig Skyld i hans Korsfæstelse. Thi vistnok kan en Mand meget let miste sin Folkegunst, men gjør han det, saa er der altid en eller anden Grund dertil. Det er muligt, at denne Grund er ganske betydningsløs, det er muligt, at det, som berøver en Mand hans Folkegunst, er noget godt, en Handling, som han fortjener Ros for. *Men en Grund maa der være.* Saa taabeligt og saa troløst er et Folk ikke, at det den ene Dag løfter en Mand til Skyerne og den næste Dag ønsker ham dræbt, uden at der er foregaaet et eller andet, som kan forklare dette Omslag.

Men der er i Evangelierne ikke mindste Spor af, at der var foregaaet noget, som kunde forklare et saadant Omslag fra Folkets Side i dets Følelser overfor Jesus Kristus. — Da han blev grebet i Gethsemane Have, stod han tværtimod paa Toppunktet af sin Folkegunst. — Han havde nogle Dage forud opvakt Lazarus fra de Døde. Da Lazarus boede i Nærheden af Jerusalem, havde denne Begivenhed vakt umaadelig Opsigt, og mange af Jøderne var derved komne til at tro paa ham. Det var denne Bevægelse til Gunst for Jesus, der fik Farisæerne til at beklage sig over,

at „al Verden gik efter ham“ (Joh. 12, 19). Hans Folkeyndest steg ved denne Begivenhed saadan, at Ypperstepræsterne endog raadslog om at slaa Lazarus ihjel (Joh. 12, 10), og det viste dem, at det var paa høje Tid at faa Jesus af Vejen, hvis ikke „hele Folket skulde blive fordærvet“, som Kajfas udtrykte sig. — Altsaa Grunden til, at der nu maatte handles hurtigt og resolut, var netop den, at de ikke havde faaet Lov til at gribe ham. Folket i Jerusalem havde sat sig til Modværge. — Man fremstiller det tit som et Bevis paa Folkegunstens Ustadighed, at Folket i Jerusalem Palmesøndag modtog Jesus med Jubelraab og nogle Dage efter raabte: Korsfæst! Men der er ikke den fjærneste Grund til at tiltro Jerusalems Befolkning en saadan Ustadighed. Jesus havde de foregaaende Dage og endnu samme Dag, som han om Natten blev grebet, staaet i Templet og lært, og Befolkningen i Jerusalem „hang ved ham og hørte ham gjærne.“ Hvad i al Verden skulde have givet Anledning til, at denne Befolkning, hvis Nærværelse *om Dagen* beskyttede ham mod Øvrighedens Forfølgelse, at den nu om Natten skulde have vendt sig imod ham i Raseri? — Nej, Sagen er den, at Befolkningen i Jerusalem, Borgerstanden eller Arbejderne, eller hvad man nu vil kalde dem, *de var slet ikke til Stede*, hverken da Jesus blev grebet eller under de forskjellige Forhør, som han blev underkastet midt om Natten og i de første Morgentimer.

Herimod synes det rigtignok at stride, at Evangelierne nogle Gange omtaler, at „Folket“ med sine Raab greb ind i Begivenhedernes Gang. Det var i Følge Marcus 15, 8 Folket, der raabte til Pontius Pilatus, at han, ligesom han plejede om Højtiden, skulde give dem en Fange løs, og forlange, at Barrabas skulde løslades og Jesus korsfæstes. Og efter Matth. 27, 25 var det Folket, der raabte: „Hans Blod komme over os og vore Børn,“ da Pilatus vaskede sine Hænder for at antyde sin Uskyldighed i dette Mord. — Men efter Matth. 27, 20 var det for det første Ypperstepræsterne og de Ældste, *der overtalte Folket til, at de skulde begjære Barrabas løs*, og i Joh. Ev. 19, 6 staar der, at da Ypperstepræsterne *og Svendene* saa ham, raabte de og sagde: Korsfæst! Og dernæst maa vi lægge Mærke til, hvad det var for „Folk“, der var til Stede ved denne Lejlighed. Det var for det første de romerske Soldater og dernæst Ypperstepræsternes og de Ældstes Svende og Tjenerskab, hele den Bande, der havde grebet Jesus i Gethsemane, der var samlet i Ypperstepræstens Gaard, da Peter fornægtede Jesus. Og disse Svende og Tjenere gik det naturligvis efter Ordet: Dens Brød jeg æder, dens Vise jeg kvæder; at Ypperstepræsterne kunde faa dem til at vælge Barrabas og raabe: Korsfæst! om Jesus, — det er ikke til at undre sig over. Det Folkefærd, der danner Tjenerskabet for de store Herrer, er i Reglen endnu mere fanatisk end disse selv mod alt, hvad der truer med at forstyrre „det Bestaaende“.

Det er aabenbart, at først da det hele er afgjort ud paa Morgenstunden, da alle Forberedelserne til Korsfæstelsen var tilendebragte, og Jesus blev ført ud til Golgatha, — først da begyndte den egentlige Befolkning i Jerusalem at komme paa Benene og faa Efterretning om, hvad der var paafærde. Dette fremgaar af Luc. 23, 26—27, hvor der staar, at „da de førte ham ud,“ — nemlig til Golgatha, — *saa fulgte en stor Hob Folk og Kvinder ham, som baade beklagede og begræd ham.* Og det var til dem, at Jesus vendte sig og sagde de bekjendte Ord: „I Jerusalems Døtre, græder ikke over mig, men græder over eder selv og eders Børn!“ Og i Luc. 23, 48 fortælles det, „at *alle de Folk, som vare komne til dette Syn*,“ — nemlig Korsfæstelsen, — „*da de saa, hvad der var skeet, sloge de sig for deres Bryst og vendte tilbage.* Men alle hans Kyndige stode langt borte, saa og de Kvinder, som vare fulgte med ham fra Galilæa.“ — Det er aabenbart, at vi paa disse to Steder har et Udtryk for den egentlige Folkestemning i Jerusalem i Anledning af Jesu Dom og Korsfæstelse. Den jerusalemske Befolkning beklagede og begræd ham, slog sig for Brystet og vendte hjem. Denne Optræden af Folket ved hans Død er i fuldstændig Overensstemmelse med det Forhold, hvori han stod til Folket hele sit Liv, og i fuldstændig Overensstemmelse med den Maade, hvorpaa Folket i Jerusalem stillede sig til den første kristne Menighed, som jeg ved Lejlighed skal gaa nøjere ind paa.

Det er aldeles ikke vanskeligt for den, der med uhildet Blik læser Beretningerne om Jesu Dom og Korsfæstelse, at faa et meget tydeligt Indblik i den Maade, hvorpaa de forskjellige Parter stillede sig til denne Begivenhed. Ypperstepræsterne, de Skriftkloge og de Ældste var hans eneste bevidste Modstandere, bestemte paa for enhver Pris at faa ham dømt og dræbt. Man forsmaaede ikke engang falske Vidner. Disse Stormænds Svende og Tjenerskab, som sandsynligvis har udgjort en Hob paa flere Tusinde Mennesker, var omtrent de eneste, der var til Stede under Forhørene foruden de romerske Soldater. De repræsenterede „Folket“, og den Folkerepræsentation er altid et lydigt Ekko for det Feltraab, der udgaar fra Magthaverne. Senere kom en stor Del af den jævne jerusalemske Befolkning til. De beklagede og begræd ham. Hans „Kyndige“, det vil sige hans nærmere Vennekreds, holdt sig i Afstand. Der staar ikke om dem, at de ved noget Udbrud gav deres Følelser tilkjende. Sorgen og Rædslen har lamslaaet dem og gjort dem stumme.

Men man har ikke villet eller ikke kunnet stille hele denne Begivenhed i sit rette Lys. Man har med Vold og Magt villet lægge Hovedskylden over paa Folket. Man har havt to Grunde hertil. Først gjaldt det om ikke at stille Øvrigheden i et altfor misligt Lys. Det var den politiske Grund. Men saa har man ogsaa en theologisk Grund. Theologien gaar nemlig ud fra, at alle Mennesker paa en Maade er medskyldige i Jesu Korsfæstelse. Det er derfor af Vigtighed for den at faa Brøden lagt over paa hele det jødiske Folk, da den saa med en vis Sandsynlighed kan sige, at det jødiske Folk stod som Repræsen-

tant for alle Folk, og at altsaa Folkene altid vilde korsfæste Jesus Kristus. Men hele denne Fantasi mister ganske Grund under Fødderne, naar det kun var Øvrigheden, der havde Skylden. Thi den eneste Slutning, der deraf kunde drages med nogen Rimelighed, var den, at Øvrighederne altid vilde korsfæste Jesus Kristus. Og den Slutning indlader en Theolog sig aldrig paa.

Kun for saa vidt kan man sige, at det jødiske Folk var medskyldigt i Jesu Død, som Øvrigheden altid staar som Folkets Repræsentant, selv om den i et vist enkelt Tilfælde har Folkestemningen imod sig. Der er vel nok noget i, at et Folk faar gjærne en saadan Øvrighed, som det fortjener. Og at Folkestemningen, der var til Gunst for Jesus, ikke var af nogen særlig dyb Beskaffenhed, skal villig indrømmes. Men Folkestemningen, — af hvad Art den nu end var, — den var ikke *for* Jesu Korsfæstelse, men *imod*.

Landarbejder-Tidende.

Ved *Jens Peder Sundbo*.

Hviledagen. Det bebrejdes ofte Landarbejderen, at han hellere tager Arbejde paa en Herregaard, hvor der er daarligt Selskab, men en bestemt Hviletid, end paa en anden Gaard, hvor der er godt Selskab, men ingen Hviletid. Men det er egentlig ikke noget at falde i Forundring over, for Mennesket er nu en Gang født med Trang til Frihed; det maa idetmindste have nogen Tid til sin egen Raadighed, og for det Gode kan det i Reglen bringe store Ofre. Derfor er der heller næppe noget andet, der trykker den danske Landarbejder saa haardt som den ulidelig lange Arbejdstid fra den tidligste Morgen til den sildigste Aften, Dag ud og Dag ind. Den er Kilden til mange af hans andre Ulykker. Om Sommeren er Arbejdstiden vist nok paa de søgne Dage saa lang, som den paa nogen Maade kan trækkes ud til, med Fordel for Husbonden. Lidt Søvn skal der jo til, for at Arbejderen kan vedblive at arbejde; men vi har ellers navnlig for Kvindernes Vedkommende i dybeste Forstand en „Maksimalarbejdsdag". Det er mange Steder en Regel, at der idetmindste skal arbejdes den halve Søndag med og i den travle Tid tages hele Dagen til Hjælp. Men paa den Vis kan Arbejdet aldrig blive udført med Lyst; det faar let det samme *Trællemærke* i Udførelsen, som det allerede har i Længden. Det værste er dog maaske, at den gifte Arbejders Familieliv bliver ødelagt under de Forhold. Han maa gaa bort om Morgenen, før Børnene staar op og kommer først hjem om Aftenen, naar de atter er gaaet til Ro. At det gaar saadan de 6 Dage er allerede slemt nok. Men det bliver aldeles utaaleligt, naar Søndagen gaar paa samme Vis.

Hvis Landarbejderen har lidt Jord eller andre Ting at passe hjemme, maa han da besørge det om Natten. Det er ikke saa faa Husmænd, der efter en lang anstrængende Høstdag maa gjøre et ganske betydelig Stykke Natarbejde paa deres egne smaa Høstagre. Men denne uendelige rastløse Arbejden uden Hvile i Hjemmet, den tillægges af den moderne Lægevidenskab en meget væsenlig Del af Aarsagen til de i vor Tid saa vidt udbredte Nervelidelser. Det viser sig tillige, at Dødeligheden er forholdsvis stor mellem Arbejderne til Trods for at deres Beskjæftigelse i sig selv er sundere end mangen anden Virksomhed. Saa det er ikke uden Grund, at vore Digtere fremstiller Landarbejderne „som krumryggede" og „stivnakkede". Det skulde man jo ogsaa kunne anse for en Selvfølge, at et Menneske ikke kan arbejde strængt hver Dag uden nogen Hvile, med mindre det tager paa Borg af sit eget Legeme, saa det bliver opslidt før Tiden. Men det er det besynderlige ved denne Sag, at mange Mennesker godt kan indse, at en Hest skal have Hvile en Gang imellem, men at Menneskene trænger til det samme, det kan de ikke forstaa. Der holdes jævnlig Jammerklager over, at Arbejderne er saa lidet modtagelige for Oplysning, at de er umoralske, osv. osv. Men den første Betingelse for, at man kan søge Oplysning, det er, at man har Tid til det og at man har Ævner til det — det vil sige, at man ikke er overanstrængt, — og dernæst gjælder det om, at man har Raad til det. Men Samfundet har ikke sikret Landarbejderne nogen af disse Betingelser.

Vi har ganske vist noget, som kaldes en *Helligdagslov*. Den er næppe bedre, men maaske ringere end den Helligdagslov, som den enevældige Regering gav 1685. Tankegangen er nu som den Gang, at det er *Kirkefreden* mere end *Menneskets Frihed*, der skal værnes om. Og det kan for Resten ogsaa være det samme, hvad Lovgivningsmagten mener med det, naar bare Virkningen bliver den, at Arbejderne faar større Frihed. Men i 1685 var Myndighederne vist nok vel saa kirkelige, som de er nu. De holdt derfor ogsaa vel saa strængt over Kirkefreden. Af den Grund fik Arbejderne dem en Hviledag. Og da Oplysningen i Kirken var noget nær den eneste fordøjelige Oplysning for ulærde Folk, saa havde Arbejderne efter Tidens Forhold let Adgang til Oplysning. Men nu er den Oplysning, der gives i Kirken, hverken den bedste eller den eneste, og der holdes ikke længer saa strængt over *Kirkefreden*. En Proprietær paa Landet kan bruge sine Folk til alt muligt Arbejde i Kirketiden, uden at nogen finder paa at kalde det forstyrrende for bemeldte Fred. En Præstegaardsforpagter kan magelig lade et Damptærskeværk rumle væk hele Søndagen et Par hundrede Alen fra Præstegaarden, uden at saa meget som Præstens Lænkehund tager Forargelse af den Sag. Men naar *Kirkefreden* kan taale denne Rummel, saa maa den kunne taale alt muligt Landarbejde. — Og den vil kunne vedblive at taale det efter det Forslag til en ny Helligdagslov, som har været fremlagt for de to sidste Rigsdage. Dette Forslag giver nemlig kun bestemte Regler for Hviledagsarbejdet i Byerne. For Landets Vedkommende fastsættes kun saadan en Ting som den, at Hestene om Søndagen kun maa bruges til Markarbejde i Høst- og Saatid, og naar der skal kjøres Brænde

hjem. Det vil sige, at Arbejdsherren kan faa alt det Søndagsarbejde gjort, som han paa nogen Maade kan tænkes at have Brug for. Men selv om man gik videre paa den Bane og forbød alt Markarbejde med Heste paa en Søndag, saa blev det dog kun Hestene, der fik dem en Hviledag. Menneskene kunde fremdeles blive anvendt til Søndagsarbejde, fra tidlig Morgen til sent Aften. Der findes nemlig nogle gammeldags Landmænd, som gaar omkring i den Tro, at de skal tjene dem rige ved Søndags- og Natarbejde. Og disse Folk har en i sin Art fortrinlig Evne til at finde paa de mest utrolige Søndagsarbejder. Kan de ikke finde paa andet, saa lader de Gødningen ligge i alle Staldene i de 6 Dage, for at Tjenestefolkene kan helligholde den syvende Dag med almindelig Rengjøring. Og at der om Søndagen skal skjæres Hakkelse i Forskud til hele Ugen, det anser en god gammeldags Landmand for en selvfølgelig Sag. Det er derfor ikke nok med Bestemmelsen om *Hestene*, man faar ogsaa tage lidt Hensyn til *Menneskene*. Og vil man have Hviledag for Landarbejderen, saa bør det for Alvor være *Reglen*, at ingen maa anvende andre Mennesker i sit Arbejde paa en Hviledag. Vil man arbejde for sig selv, det er en anden Sag. Det maa Proprietæren selvfølgelig have Lov til, lige saa vel som Husmanden. Der indvendes jo nok, at der ikke kan blive indhøstet og tilsaaet, naar man ikke tager Søndagen til Hjælp. Men det er dog mærkeligt, at der i alle Egne af vort Land findes nogle af de fremmeligste Landmænd, som aldrig hverken høster eller saar om Søndagen. Og dog har de hidtil faaet baade indhøstet og tilsaaet, ligesom man aldrig har hørt noget om, at de er bleven forarmet ved at nøjes med de 6 ugentlige Arbejdsdage. Det er vel ogsaa et Regnestykke, som de fleste kan gjøre, at en Arbejdsmand mere i alle Høstens 24 Dage kan udføre ganske det samme som de sædvanlige 8 Høstfolk paa en Bondegaard kan gjøre paa 3 Søndage. Da der sædvanlig er Mennesker nok her i Landet, lader det sig ypperligt gjøre at holde en Mand mere. Og naar der arbejdes om Søndagen, saa medfører det bare, at der bliver mere Arbejdsløshed og at Lønnen bliver mindre. Skulde der saa et Aar indtræffe særlig ustadigt Høstvejr, der kun gav Solskin om Søndagen, saa kunde der gives særlig Tilladelse til at arbejde, ligesom der efter det ny Lovforslag kan gives saadan Tilladelse til at arbejde i Byerne. Og naturligvis maatte der være en Undtagelse fra Reglen med Røgtning af Kreaturerne og de aller nødvendigste kvindelige Arbejder i et Hus. Men saa maatte de Mennesker, der skulde udføre disse Arbejder, have en anden Hviledag i Stedet. Det gjør ikke saa nøje, om Hviledagen falder paa en Søndag eller en Mandag, naar det blot forud er aftalt, hvilken Dag det skal være. Men én Dag om Ugen maa være Hviledag, for den gamle Regel fra Oldtiden, at den syvende Dag skal være Hviledag, turde muligvis være en Naturlov, som ikke overtrædes ustraffet. Og det maa ikke være muligt for den rigere og stærkere at tvinge den fattige og svagere til at slide sig op før Tiden.

Det er Statens Opgave at beskytte den svage mod den stærkere. Og nu, da det hvilende Lovforslag atter kan ventes indbragt paa Rigsdagen, er det netop Tid at arbejde for Hviledagen. Landarbejderne maa enten bede Forslagsstilleren, Hr. Holm, om at tage Landboforholdene bedre med, eller ogsaa maa de faa andre Repræsentanter til at stille Forslag herom. Og saa var det maaske heller ikke af Vejen, om der blev holdt nogle Møder om den Sag. At den ikke kom frem paa Mødet i Kjøbenhavn, kan let undskyldes. Der var saamænd Spørgsmaal nok. Men det ene skal passes og det andet skal ikke forsømmes. Og dette Spørgsmaal maa vel ogsaa høre til de „praktiske". Hvad der kommer frem i Form af Lovforslag her i Landet, er da i Reglen ikke til at flytte Bjærge med. Og denne Sag om en Hviledag for Landarbejdere som for alle andre Mennesker, er et saa simpelt Stykke Retfærdighed, at alle Samfundsklasser maa kunne enes om det.

Finansloven. Estrup har lavet en Finanslov, der viser en Indtægt paa 54,542,043 Kr. og en Udgift paa 57,884,287 Kr. Udgiften er altsaa ikke for lille. Men Fordelingen er saadan: Militarismen tager forlods $23^1/_2$ Millioner. Og Resten deles mellem de forskjellige Samfundsklaser efter den Regel, at den, som intet har, han skal fratages det, han har, for at den, som har meget, kan faa mere. De øverste Rangklasser faar Broderparten, og saa knappes der af nedefter til Arbejderne, der slet ingenting faar. De maa nok være med til at betale Pengene ind i Kassen, men tage dem ud igjen, det kan Rangklasserne godt selv besørge. Og paa den Vis vil det ogsaa gaa, lige til Arbejderne selv for Alvor bærer deres Krav frem i Enighed, for man sover sig ikke til Lykken her i Landet. Det kan skjønnes deraf, at Ministeriet foruden de 23 Millioner har forlangt 43 Mill. Kr. til Militarismen. Dertil kommer de 100 Millioner til Fæstningen og andre Smaating, som løber paa i Tidens Løb. Store Arbejderreformer bliver der nok ikke Raad til efter den Plan.

Den estrupske Arbejdervenlighed er kommet til Verden i Landsthinget. Det er den, som skal gjøre Arbejderne lige saa konservative som alle andre Mennesker, siger Prof. Goos. Det er to Forslag, om *Arbejdernes Forsikring i Ulykkestilfælde under Arbejdet* og om *anerkjendte Sygekasser*.

En anerkjendt Sygekasse skal have 50 bidragydende Medlemmer, der har erhværvet sig Ret til Hjælp af Kassen. Husmænd, Arbejdere, ubemidlede Haandværkere og Næringsdrivende, lavt lønnede Bestillingsmænd, og ligestillede Mænd eller Kvinder kan være Medlemmer. Ingen under 15 eller over 55 Aar kan optages som Medlem. Mister nogen deres Medlemsret ved Fraflytning, kan de inden 2 Maaneder blive optaget i en anden Kasse med Bibeholdelse af alle erhværvede Rettigheder og uden at betale Indskud. Bidragene skal kunne inddrives ved Udpantning eller ved Tilbageholdelse af Lønninger. De to første Aar efter denne Lovs Ikrafttræden yder Staten et Tilskud halv saa stort som hver enkelt Sygekasses

samlede Medlemsbidrag. Siden gaar denne Forpligtelse efterhaanden over paa Kommunen. De Medlemmer, som har Trang for det, har med Hustru og Børn under 15 Aar Ret til fri Kjørsel efter Sygekassens Læge eller Jordemoder, hvis disse bor inden for $^1/_2$ Mils Afstand fra den syge, der ogsaa skal befordres frit til Sygehuset, om det ønskes. Ligeledes har de under Sygdom Ret til fri Læge, Medicin og Sygehusbehandling samt en daglig Pengehjælp, der ikke maa være under $^1/_3$ og ikke over $^2/_3$ af den gjennemsnitlige Arbejdsfortjeneste for Kassens Medlemmer, dog at Hjælpen ikke bliver mindre end 40 Øre daglig. Er et Medlem under Sygehusbehandling, faar det kun den halve Pengehjælp. Dette gjælder ogsaa, naar det er et Medlems Hustru, der er syg. Et Tyende, der er Medlem af Kassen, kan ikke faa Hjælp, før Husbondens Forpligtelse til at yde det Løn ophører. I Barselstilfælde yder Kassen en i Vedtægterne fastsat rund Sum. Mere end 26 Uger i et Regnskabsaar kan et Medlem ikke faa Pengehjælp. og har han paa 3 Aar ialt modtaget Pengehjælp i 60 Uger, saa kan han ikke mere erholde Hjælp i den Form, men de andre Rettigheder beholder han. Faar et Medlem paa Grund af Ulykkestilfælde særlig Understøttelse af Samfundet, kan kan kun faa Sygehjælp i 26 Uger. Medlemmer med Hustru og Børn under 15 Aar kan Kassen give Begravelseshjælp. Men den faar intet Tilskud i Forhold hertil.

Sygeforeningernes Adresse om, at Staten bør yde fri Læge og Medicin til alle trængende Syge, har nu faaet 52,453 Underskrifter fra 746 Foreninger rundt om i Landet.

Grundtvig og Tscherning om „1866".

Der findes adskillige Venstremænd, som nødig indrømmer, at vor nuværende Grundlov er en skrøbelig Skude for Frihedsfolk at fare med. Fra anden Side mindes der da gjærne om de alvorlige Røster, som advarede mod den nye Grundlov. Henning Jensen har saaledes nylig mindet derom i dette Blad. Et ædrueligt Begreb om, hvad for en Slags Papir Grundloven af 1866 er, vil føre til en sund og tryg Politik; men derimod fører en sværmerisk, uvirkelig Opfattelse af Grundloven let til et „radikalt" Snakkeri, som ender i den bare Ynkelighed. En klog Mand spørger ikke blot om sin egen Ret og sine Modstanderes Uret, endskjønt et Opgjør i saa Henseende naturligvis hører til det nødvendige, men han regner tillige over paa, hvor stor hans egen Magt er, og hvor stor hans Modstanderes. Og nu er Tingen den, at *den almindelige Valgrets Fjender fik en vældig Magtforøgelse ved Grundloven af 1866*, og at de derfor er langt vanskeligere at komme til Rette med efter den Tid end før. At dette indses, er en Velfærdssag for Venstre baade paa Rigsdagen og uden for. Særlig gjælder det om, at de unge, der, naar en Del Aar er gaaet, bliver Vælgere, staar med tilstrækkelig Oplysning til, at de uden Vaklen og Kvalm kan vælge Mænd, som vil en sindig og stilfærdig Politik. Et Bidrag til Forstaaelse af Frihedens og Lighedens Vilkaar efter den nye Grundlov skulde det følgende være.

En halv Snes Dage før Grundloven af 28. Juli 1866 fik kongelig Stadfæstelse, udtalte *Grundtvig* i Landsthinget: „Jeg tør dristig forudsige, at naar kun Danmark beholdt sin Valgret og beholdt sit vel skrøbelige, men dog folkevalgte Landsthing, da vil den Tid snart komme, da Folkets sande og sunde Følelse vil klare sig paa Forholdet mellem en fri Konge og et frit Folk. som ikke er bundet af noget Privilegium, ikke skilt ad ved Rænker, saa Verden skulde forundre sig. Paa den anden Side maa jeg forudsige, at dersom Danmark nu faar et ufolkeligt Landsthing, hvis Overtal i det mindste er fremmed for det rette Skjøn paa Frihed og Ligelighed, da vil Folket kun have Ulykke af sin Rigsdag og af hele sin saakaldte frie Forfatning, og da vil der kun forberedes Konge og Folk en sørgelig Fremtid."

En Maanedstid før skrev *Oberst Tscherning:* „*Dersom det lod sig sige, at Bondealmuen nogen Sinde havde haft Flertallet i nogen af Rigsdagens Afdelinger, at den havde ytret Vilje eller Magt til at fremkalde Forstyrrelse i Staten, saa lod der sig maaske søge en skjellig Grund til at kræve Forandringer, der stækkede Bøndernes Indflydelse*; men hidtil har Bønderne for saa vidt de har holdt sammen og dannet Parti, stedse kun udgjort et Mindretal, der kun i meget ringe Grad har formaaet at hindre en ødsel Brug af Statens Penge til Lønninger o. s. v. Det er den politiske Lighed, som sikrer Samfundet mod Omvæltninger, Interesserepræsentationerne, som fremkalder dem. Da man i Frankrig under Bourbonnerne tilsidesatte Betydningen af politisk Lighed, fremkom den ene Statsomvæltning efter den anden. Landboerne afgiver overalt det beroligende Element."

Tre Dage forud for Juligrundlovens Stadfæstelse bad *Grundtvig* og *Tscherning* i Forening Kristian IX om at nægte Forslaget tit denne Lov Lovskraft; thi Forhandlingen om det stod for dem som en Ulovlighed, der fremkom ved, at man satte Magten i Rettens Sted.

Dagen efter sendte Kongens Kabinetssekretær dem følgende Svar: „Efter at jeg har allerunderdanigst forelagt Hans Majestæt Kongen den med D'Hrrs. meget ærede Skrivelse til mig af 25. d. M. fremsendte Afskrift af et Andragende til Kongen, har Hans Majestæt allernaadigst paalagt mig at meddele, at Han ikke kan gaa ind paa Andragendets Indhold og derfor heller ikke ved denne Lejlighed skulde ønske at se D.Hrr. til Audients."

Saa fik vi den Grundlov, som to af Danmarks bedste og mest klarøjede Mænd saa' som en Kilde til Ulykke, og vi har Kilden iblandt os den Dag i Dag.

Det var Magten, som satte denne ulykkelige Grundlov ind i Statsmaskineriet. Det menige Folk har sagtens nødig at samle Kræfter i mange Aar, inden det faar Magt til at bjærge en bedre Grundlov hjem. Indtil da faar vi fare i Mag. **J. P. Kristensen-Randers.**

De lutherske Kirker og det sociale Spørgsmaal.

II.

Som jeg i min forrige Artikel gjorde opmærksom paa, godkjender Dr. Uhlhorn i den af Pastor Schepelern oversatte Bog, den Kritik, som Socialismen retter mod det nuværende Samfund. — Naar derimod Spørgsmaalet bliver om, hvorledes de nuværende Samfundsonder skal afhjælpes, og særlig hvad Kirken skal gjøre for at afhjælpe dem, saa er den tyske Theolog og den danske Sognepræst naturligvis ikke saa radikale som Socialdemokratiet,

Dr. Uhlhorns Hovedstandpunkt er dette, at Kirken ikke har noget Kald til at befatte sig med Samfundets Ordning. Det bliver Statens Sag. Hvad der kan gjøres for at sikre den arbejdende Befolkning en bedre Tilværelse og for at bevirke en rigtigere Fordeling af Goderne, og alle saadanne økonomiske Spørgsmaal, det overlader han til dem at udforske, „hvem Gud har kaldet dertil." Han vil staa neutral overfor det altsammen. — Dette ser jo meget kjønt og upartisk ud. Men man maa dog spørge: Hvem har Gud kaldet til ordne alt dette? Hr. Uhlhorn og Hr. Schepelern vil formodentlig svare: Øvrigheden. — Men hvis nu Øvrigheden slet ingenting vil gjøre for at forandre disse Tilstande, om hvilke det indrømmes, at de ere unaturlige og stridende mod Guds Vilje? Kan man saa ogsaa sige, at Gud har kaldet den? Dette trænger til nøjere Oplysning. Og hvad Neutraliteten angaar, saa synes jeg heller ikke, at Hr. Uhlhorn og Pastor Schepelern ganske overholder den. Thi de er enige om at fordømme Socialismens Løsning af Spørgsmaalet uden at give nogensomhelst Gjendrivelse af den. Men naar man paa Forhaand fordømmer den Løsning af Knuden, som mange lærde og dygtige Mænd har givet, og som af den Part, der lider under Forholdene, nemlig Arbejderstanden, anses for at være den eneste rigtige, — saa er man virkelig ikke neutral, saa har man taget Parti. Og der er noget underligt i, *først* at godkjende hele Socialismens Kritik af Samfundsforholdene, og *saa uden Begrundelse* forkaste Socialismens Løsning af Vanskelighederne. Saa er jeg mere upartisk end de to Gejstlige. Thi jeg betragter den Løsning, som Socialismen giver, som et aabent Spørgsmaal. Der kan siges meget for, men der kan ogsaa siges meget imod.

Kirkens Opgave, siges der i Bogen, er ogsaa overfor den sociale Opgave, Prædiken og Sjælesorg. At forkynde Kristus som den eneste Frelser og Forløser fra al Nød, ogsaa den sociale, at føde de betroede Sjæle med Ordet baade offentlig og privat, at vække de aandelige Kræfter, det er Kirkens Opgave. „Flere Kirker og dygtige Præster, der have Hjertet paa rette Sted, og som forkynder Kristus af Troen og i Troen, derpaa beror alt". — Altsaa, Løsningen af det sociale Spørgsmaal er efter Dr. Uhlhorns og Pastor Schepelerns Mening at søge deri, at vi faa flere Kirker og Præster. Dette var nu ganske vist temmelig nemt og ikke uoverkommeligt. Man kan indvende herimod, at vi har jo allerede ikke saa faa; og da de intet har kunnet udrette for at forhindre, at Forholdene ere blevne saa sørgelige, saa er det vel tvivlsomt, om det kunde nytte noget, at vi fik nogle hundrede flere. — Men forøvrigt er jeg slet ikke saa uenig med Dr. Uhlhorn og Pastor Schepelern. Jeg tror virkelig, at naar Præsterne vilde tage sig alvorligt af den Sag, saa kunde de udrette meget. Men det er ikke Mængden, der gjør det. De vi har er tilstrækkelige, naar de blot ikke er, hvad Hr. Uhlhorn og Hr. Schepelern kalder „Kapitalistpræster", der „holde med den herskende Klasse." Og de behøver heller ikke at komme med ligefremme Forslag til Forandringer, lad det kun være Politikernes og Nationaløkonomernes Sag. Naar Præsterne kun vil bedømme og kritisere de nuværende Samfundsforhold fra et kristeligt og sædeligt Standpunkt, saa vil de derved kunne udrette ikke saa lidt. Hvis Pastor Schepelern, naar han prædiker i Trinitatis Kirke, jævnlig vil fremsætte de Tanker, som han har oversat efter Dr. Uhlhorns Bog, om den unaturlige Ulighed i Ejendommen, som strider mod Guds Vije og alt det, hvori han er enig med Socialismen, og især hvis han vil skrive offentligt om det i Højres Blade, og hvis han kan faa de andre Præster til at gjøre det samme, saa vil det i høj Grad bidrage til at vække Opmærksomhed for hele denne Sag i Kredse, som ellers ikke skjænker den nogen Opmærksomhed, og han vil derved gjøre en god Gjerning.

Dr. Uhlhorn mener, at Kirken i vore Dage er i en lignende Stilling overfor Arbejderstanden, som den ældste Kirke var overfor Slaveriet. Dette er vistnok rigtigt. Den ældste Kirke kom heller ikke med direkte Forslag til at løse Slaverispørgsmaalet. Men det er en Kjendsgjerning, at under Kirkens Paavirkning blev Slaveriet afskaffet. Kan Kirken nu i vore Dage skaffe Arbejderspørgsmaalet ud af Verden, saa vandrer den i den gamle Kirkes Spor. Jeg tror ikke, at den *lutherske* Kirke kan det i sin Forbindelse med Staten. Saalænge de nuværende Samfundsforhold bestaar, vil Staten være en Kapitaliststat, Statsstyrelsen vil blive ledet af de begunstigede Klasser og i deres Interesse, og jeg tror ikke, at den lutherske Gejstlighed vil have Mod til at gjøre alvorlig Indsigelse mod dette. Det er fortjenstligt, at Pastor Schepelern har oversat Dr. Uhlhorns Bog. Men der maa mere til. En saadan Bog bliver læst af en Del Præster og andre Folk af de højere Samfundsklasser, og saa bliver den lagt til Side og glemt. Vil Pastor Schepelern og andre Præster holde Interessen vaagen for den Sag, saa maa de idelig og idelig henvende Opmærksomheden paa den. De maa for mig gjærne angribe Socialismen ligesaa meget de vil. Naar de blot samtidig udtaler, at den nuværende Ejendomsfordeling er unaturlig og stridende mod Guds Vilje, og udtaler det, saa det kan høres den ene Gang efter den anden, saa vil det altid gjøre sin Virkning. — Jeg tror ikke, de vil gjøre det; men det skulde glæde mig tog jeg fejl.

Dr. Uhlhorn mener, at en Hovedopgave er Gjenopvækkelsen af det religiøse Liv i Arbejderstanden. Jeg tror nu snarere, at Hovedopgaven er Gjenopvækkelsen af det religiøse Liv iblandt Kapitalisterne, hvis religiøse Liv indskrænker sig til at tjene den Gud Mammon. Kan Præsterne vække det religiøse Liv iblandt rige Folk, saa de kommer til at se, at den nuværende Ejendomsfordeling er unaturlig og stridende mod Guds Vilje, og saa de gjør alvorlige Skridt til at tilvejebringe en mere naturlig og med Guds Vilje stemmende Fordeling af Ejendommen, — saa tror jeg, at det religiøse Liv blandt Arbejderstanden vil nok komme igjen. — Det, som gjør, at det religiøse Liv i Arbejderstanden er i Begreb med at uddø, det er virkelig ikke det, at der er for faa Præster og Kirker, men det er ganske simpelt det, at Arbejderne stadig maa høre af Præsterne, at den nuværende Ejendomsfordeling er en guddommelig Ordning, og at det er en Forbrydelse baade mod Gud og Mennesker at ville indføre en anden. Saa snart Præsterne begynder at sige det modsatte, det, som Dr. Uhlhorn har sagt i sin af Pastor Schepelern oversatte Bog, saa vil Arbejderne igjen begynde at lytte til dem i mere end en Henseende. Men saa længe Præsterne ikke giver Arbejderne Ret i *det* Spørgsmaal, saa nytter det ikke det mindste, om vi faar ti Gange saa mange Præster og Kirker, som vi har, thi saa vil Arbejderne alligevel gaa dem forbi.

Min gjentagne Opfordring til Pastor Schepelern er derfor den: Sig det højt og lydeligt og bliv ved at sige det Gang efter Gang, at den nuværende Ejendomsfordeling er unaturlig og stridende mod Guds Vilje. Jeg forlanger slet ikke, at han eller nogen anden Præst skal komme med positive Forslag til en anden Ordning. Jeg beder ham kun om at blive ved at slaa til Lyd for denne Tanke og gjøre Statens Styrere opmærksomme paa, at det er altsaa deres Pligt at drage Omsorg for, at der bliver en Ejendomsfordeling, der er mere naturlig og mere stemmende med Guds Vilje.

Askov Lærlinger

mindes herved om, at Bidragene til „Foreningen af Askov Lærlinger" for 1888 helst maa samles og indsendes **inden 1. Novbr.** d. A. til Undertegnede. Pengene anvendes udelukkende til Understøttelse for trængende Højskolelærlinger, og hidtil er understøttet 20 Mænd og 27 Kvinder med ialt 2925 Kr.

Dalum Landbrugsskole v Odense,
d. 24. September 1888.

P. St. V.
Hans Appel.

Vestbirk Højskole

ved Horsens aabnes 3. November. 4 faste og 2 Timelærere. — **Haandværkerafdelingen ledes af Arkitekt Anton Hansen.**

Grønvald Nielsen.

Søgaard Kostskole,

Vamdrup.

Til Novbr. optages Elever i begge Skolens Afdelinger. Den aarlige Betaling i Sprogklassen 450 Kr., — 33 Kr. maanedlig i Højskoleafdelingen.

Elise Lindberg.

Dalum Landbrugsskole

ved Odense,

Landbrugsundervisningen for Karle begynder 4. Novbr. Skoleplanen sendes paa Forlangende. — Lærere: Havebrugskand. Jakob E Lange, Landbrugskandidaterne Niels Anton Hansen, Hans Appel og Jørg. Petersen (Bärse) Forstander.

Rødkilde Folkehøjskole

paa Møen.

Karleskolen begynder den 3dje Novbr. og varer i 5 Maaneder. Særskilt Undervisning for Bygningshaandværkere. 150 Kr. for hele Skoletiden.

J. H. Andersen.

Kvindeseminariet i Horsens

forbereder til Skolelærerindeeksamen og alm. Forberedelseseksamen. Nye Kursus begynder 5. Novbr. **E. Buchwald.**

Emdrupborg Højskole.

Karleskolen, der som sædvanlig er delt i 3 Afdelinger: Folkehøjskolen, Landboskolen og Byggehaandværksskolen (den tekniske Klasse) begynder den 5te November og varer i 5 Maaneder. Betalingen er 30 Kr. om Maaneden. Indmeldelser modtages af Forstanderne, Folkethingsmand **J. T. A. Tang** og Kandidat **N. Tang**, paa Emdrupborg ved Kjøbenhavn.

Emdrupborg Kvindeseminarium,

som forbereder til Lærerinde- og Præliminærexamen, optager ny Elever til Novbr. Den aarlige Betaling for Undervisning, Kost og Bolig er 480 Kr. Indmeldelser modtages af **N. Tang** paa Emdrupborg ved Kjøbenhavn.

Udvidet Højskole

paa Blaagaard.

Den 5. November modtages nye Elever paa Blaagaards udvidede Højskole (Realfolkehøjskole) i Kjøbenhavn. Betalingen for Undervisning, Kost og Bolig er 30 Kr. om Maaneden. Elever, som ønske det, kunne faa Undervisning i Engelsk og Tysk eller blive forberedte til Præliminærexamen. Indmeldelser modtages og en trykt Meddelelse (Program) tilsendes. Unge Karle eller Ungersvende over 15 Aar, der ville have Højskoleunderstøttelse til Ophold paa Blaagaards udvidede Højskole til næste Sommer fra April eller Maj 1889, maa allerede inden 1. December d. A. indgive Ansøgning derom til Skoleraadet.

J. T. A. Tang.

Stenum Højskole

ved Brønderslev St.

aabnes for Karle den 4de Novbr., hvilken Dag Elevernes Tøj vil blive afhentet paa Brønderslev St Foruden Undervisning i alm. Højskolefag tilbyder Skolen Undervisning i **svensk Gymnastik og Husflid.** Haandværkerekan faa Undervisning i Bygningstegning. Indmeldelser modtages af

Jørgen Terkelsen.

En ældre Karl kan fra 1. November faa Plads hos **Povl Nielsen,** Lille Taarøje pr. Fakse.

Efteraarsmøde

paa Mellerup Folkehøjskole den 10., 11., 12. Oktober. Paa Randers Banegaard vil der være Vogne ved Togenes Ankomst fra d. 9. Kl. 3,15.

Jens Bek.

En 21-aarig Pige ønsker Plads til 1. November hos en mindre Familie hvor Konen selv deltager i Husholdningen, helst hos Venner af Højskolen. Billet mrkt. J. C. L. bedes indlagt paa Bladets Kontor i Løbet af 8 Dage.

Højskolepige!

En Pige fra Landet, som vil arbejde og har et godt Hoved, kan faa en god Plads

Mejeriet
Sofievej 15.

Brokbaand, Suspensorier,

Mavebælter, Moderbandager, Menstruationsbind, Urin- og Navle-Bandager, Douche-Apparater, Clysopumper, Indaandings-Apparater, Respiratorer, Høre-Rør, Isposer, Mælkesugere, Elastiske Strømper, alle Sorter Bind, alle Slags Sprøjter, Luft- og Vandpuder sælges og udlejes, **Underlag til Sygesenge**, Stikbækkener, Elastik, Knive og Saxe, Forbindkasser, **Sygeplejeartikler** og **Forbindstoffer** m. m. tilbydes i stort Udvalg af

Th. Bjering,
Etablissement for Sygepleje-Artikler,
1, Frederiksberggade 1,
„Røde Kors", ved Siden af Apotheket.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.

Særlig anbefales en mild og styrkende
hvid Oportovin
som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.

Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.

Peter Buch,
Halmtorvet 8, Kjøbenhavn V.

Ansvarhavende Redaktør **Henning Jensen.**
Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.